BİLGİ TOPLUMU, DEĞİŞİM VE YENİ EĞİTİM PARADİGMASI

INFORMATION SOCIETY, CHANGE AND NEW EDUCATIONAL PARADIGM

Dr. Hanifi PARLAR
İstanbul Ticaret Üniversitesi
hanifiparlar@gmail.com

Özet

Küresel bilgi toplumunda eğitimsel değişim, yeni döneme uyum sağlayabilen öğrencilerin yetiştirilmesini, bunun için eğitim programlarında değişikliğe gitmenin gereğini ifade eder. Bilgi toplumunda eğitim etkinliklerinin gerçekleştirildiği yer olan okulun, yeniliklere açık, yaratıcı, takım çalışmasına yatkın, problem çözen, geleceği plânlayan ve nitelikli bireyleri yetiştirmesi beklenir. Okulun bu misyonu gerçekleştirmesi için de sürekli gelişimi ve ilerlemeyi ilke edinmesi gerekir. Yenilikler ve yeni beklentiler de okul ve öğrenme ortamlarının yapısında değişimi zorunlu kılmaktadır. Eğitim kurumları olarak okullar, sürekli yeniliğe açık, bilginin üretildiği, kullanıldığı ve geliştirildiği, ekip çalışması ile insanın kendine güven sağladığı, günün her saatinde kullanıma açık, toplumun yeni bilgi ihtiyaçlarının karşılandığı, öğrencide özgün ve yaratıcı düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan, çok fonksiyonlu bir yapıda olmak zorundadır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi toplumu, eğitim, değişim ve gelişim, okul geliştirme, yeni eğitim paradigması.

Abstract

Educational change in the global information society express to educate students to adapt to the new era, for it refers to the need to undergo training programs. The school's educational activities take place in the information society, innovation, creativity;team work, prone, problem solving, forward planning and qualified individuals are expected to grow. To carry out this mission of the school must obtain the principle of continuous improvement and progress. Innovations and new expectations of schools and learning environments also necessitate changes in the structure. Schools as educational institutions, continuous innovation, knowledge is produced, used and developed and man's self-confidence,teamwork, provided, open for use any time of day, new information against the needs of society which seeks to enhance students' original and creative thinking, a structure must be multi-functional.

Keywords: Information society, education, change and development, school improvement, new educational paradigm.

Giriş

Bilgi toplumunda okulların temel görevleri evrensel düşünebilen, her türlü bilgiyi sürekli sorgulayan, sorunlara çözüm üreten, kendini sürekli yenilip geliştirilebilen bireyler yetiştirmektir diye yeniden tanımlanabilir. Okulların bu görevi okul geliştirmenin gerekçesi olmaktadır.Bilgi toplumu oluşturma ve toplum geliştirmede okulların yenileşmesi, değişmesi ve gelişmesinin çok önemli payı vardır.

Bilgi toplumu ve buna bağlı olarak gelişmelere geçmeden önce bilgi ve bilgi toplumuyla ilgi birkaç konunun vurgulanması gerekir.

D. Bell'e göre (1973, aktaran: Kumar, 2010: 164) sanayi sonrası toplum, sanayi toplumundan sonradır ve bu toplumun adı ''bilgi toplumu''dur. Enformasyon toplumu ya da bilgi toplumu olarak adlandırılan 21.yüzyılda yükselen değerler, hızlı değişim, küresel rekabet, hızlı gelişme, yeni bilgi teknolojileri, insan kaynaklarının önemi, öğrenen organizasyonlar, bilgili insan, bilgi tabanlı yeni organizasyonlardır.

Bilgi toplumun ürünü bilgi ve teknolojidir. Postmodern biçimi altında bilgi, basitçe sanayi sonrası toplumun kültürel ürünü değildir; tam da ''bilgi toplumu''nun bir boyutudur (Kumar, 2010: 140).

İ. Fındıkçı'ya göre (1998: 85) çağa adını veren bilgideki bu ve benzeri gelişme ve yeni anlayışlar, kişisel, kurumsal ve toplumsal dönüşümleri gerektirir. Bunu sağlayacak olan ise okulların gelişim süreçleridir. Diğer bir ifadeyle, bilgi toplumunun gerektirdiği insan modeli değişmiştir. Eğitim süreci ve okullar bu değişimi yakalamak ve bu ihtiyacı gidermek zorundadır.

Günümüz dünyası, çok hızlı bir değişim ve dönüşümün olduğu, bilginin üretilmesi, kullanılması ve aktarılmasına yönelik her alanda (sosyal, siyasal, ekonomik gibi) değişmelerin yaşandığı bir dönem içerisindedir. Bu dönemin özelliği, sosyal hayattaki genel değişmelere temel olan eğitim alanında da birçok değişmeleri zorunlu hale getirmesidir. Çünkü bilgi toplumuna ulaşmadaki süreçte bilgi tabanlı değişim hareketleri bireylerin eğitimden beklentilerini de değiştirmiştir.

V. Sönmez (2008: III), gelecekte yaşamı büyük oranda etkileyecek değişkenleri şöyle ifade etmiştir:''

a. Bilim ve teknikteki gelişme,
b. Bilgiye ulaşma, kullanma, değerlendirip geliştirme,
c. İnsanın çözmek zorunda olduğu sorunlar ve gereksinimler,
d. Kendini gerçekleştirme''.

Bu değişkenleri fark etmek, anlamak ve onlarla baş edebilmek genelde eğitim sistemlerinin, özel de ise okulların görevidir.

Modern dünyada eğitimin amacı bilgi yüklemek ve hatta beceri kazandırmak değil, bireylerin hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirmek, bağımsız

düşünmelerini sağlamak ve özgüvenlerini tesis edip girişimcilik ruhu kazandırmaktır Albert Einstein'ın ifadesiyle, hayal etme, bilgiden daha önemlidir (Çengel, 2006: 58).

1. Bilgi Toplumu ve Yükselen Değerler

Bilgi toplumunun yükselen değerleri arasında hızlı teknoloji dönüşümü, hızlı değişme ve gelişme, insan kaynağına ilgi, bilgiye dayalı organizasyonlar, öğrenen örgütler, bilgi insanı ve sürekli öğrenmeyi alışkanlık hâline getirmesi gereken insan modeli yer almaktadır. Bu aşamada karşımıza çıkan en önemli soru mevcut eğitim sisteminin sözü edilen yeni değerleri kazandıracak alt yapıya sahip olup olmadığıdır. Diğer bir ifade ile hemen her alanda yaşanan hızlı değişme ve gelişme acaba eğitim alanında da gerçekleşmekte midir? (Fındıkçı, 2001: 21). Bu aşamada eğitimdeki dönüşüm gerekliliği konusunda P. Drucker'ın (1992: 237) görüşleri ilgi çekicidir:

> … Önümüzdeki yıllarda eğitim alanında meydana gelecek değişiklikler, modern okulun, üç yüz yılı aşkın bir süre önce kitapların basılmasıyla ortaya çıkışından bu yana görülen değişikliklerden daha büyük olacaktır. Bilginin gerçek sermaye ve zenginlik yaratan başlıca kaynak hâline geldiği bir ekonomi, eğitim performansı ve eğitim sorumluluğu açısından eğitim sistemine ve okullara yeni ve zorlu talepler yöneltmektedir. Bilgi işçilerinin egemen olduğu bir toplum ise, sosyal performans ve sosyal sorumluluk açısından daha da yeni -ve daha da zorlu- taleplerde bulunur. Eğitimli insanın nasıl bir kimse olduğu üzerinde bir kez daha durup düşünmek zorunda kalacağız. Aynı zamanda öğretme ve öğrenme biçimlerimizde çok kesin ve hızlı biçimde değişmektedir. Bu, kısmen öğrenme sürecine ilişkin yeni kuramsal anlayışın, kısmen de yeni teknolojinin sonucudur. Son bir nokta da, okullardaki pek çok geleneksel disiplinin kısır, belki de eskimiş hâle düşmesidir. Böylece ne öğrendiğimiz ve öğrettiğimiz, hatta bilgi derken neyi kast ettiğimiz konusunda da bir takım değişikliklerle karşı karşıya bulunmaktayız.

P. Drucker'ın bu saptamaları, bilgi toplumunda bireyi nasıl bir meydan okuma bekliyor sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bilgi toplumu her şeyden önce, bilgiye erişebilme, yararlı bilgiyi tarayabilme hızına, ulaştığı bilgiyi değere dönüştürebilme yeteneğine ve yeni bilgi üretebilmesine olanak veren yaratıcılık yeteneğine sahip bireyler üzerine kuruludur. M. M. Arslan ve L. Eraslan (2003: 1) bu durumu, ''21. yüzyılda başarının yolu eğitimli insan kaynaklarından geçmektedir. Bu nedenle eğitimin çağın gereklerine uygun bir şekilde düzenlenmesi ve eğitim sisteminin bu gereklere uygun bir şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir''diye ifade etmiştir.

Çağımızın en belirgin özelliği toplumların hızla değişmesidir. Bilgi toplumu kavramı bu değişim sürecinin yönünü ve içeriğini vurgulamaktadır. İnsanın bu hızlı değişmelere ve gelişmelere ayak uydurabilmesi ancak eğitim yoluyla olabilir. Bilgi toplumunda eğitimin hedefi; evrensel düşünebilen, her türlü bilgiyi sürekli sorgulayan, sorunlara çözüm üreten, kendini sürekli yenileyip geliştirilebilen bireyler yetiştirmektir. İ. Günbayı (2006: 234) 'ya göre bu hedef

doğrultusunda eğitimin alt yapısı yeniden yapılandırılmalı ve bu yapıyı etkin şekilde uygulayacak olan öğretmenler yetiştirilmelidir. Eğitim sisteminin en stratejik parçası olan okulların bu değişen şartlara uygun yeniden yapılandırılması ve öğrenen okullara dönüştürülmesiyle hedeflere daha etkili bir şekilde ulaşılacaktır

Uygulamalı bir sosyal bilim dalı olarak eğitim, bilginin gerek edinilmesi ve gerekse yayılmasıyla hemen her alanda yapılması gereken değişme ve gelişmelerin temel aracıdır. Y. Özden'e göre (2002: 13-14), "…eğitimin amacı ve okulların işleyişini yeniden tanımlamanın bir zorunluluk haline gelmesinin temelinde toplumsal yapıdaki 'inanç, değer ve tekniklerin' değişmesi vardır. Bu değişmeler yeni paradigmalar doğurmuştur. Thomas Khun, birbiriyle yarışan farklı bilimsel yaklaşımlara "paradigma" adını vermiştir. Bilimsel Devrimlerin Yapısı adlı eserinde (1962) Khun paradigmayı "belli bir topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan inançların, değerlerin, tekniklerin bütünü" olarak tanımlamaktadır.''

Bilim yapma geleneğindeki paradigmatik değişme ve buna bağlı olarak bilginin doğası hakkındaki yeni değerler, öğrenme ve öğretme süreçlerinde değişmeler meydana getirmiştir. Bu alandaki başlıca değişme, öğrenme ve öğretme süreçlerindeki ilgi odağının "öğrenme" den yana kaymasıdır. Öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni bilgiler öğrenmenin parmak izi kadar kişiye özgü bir olgu olduğunu, uygun öğrenme olanağı sağlandığında öğrenemeyecek kişinin olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Eğitimde ilgi odağının öğrenmeden yana kaymasında toplumsal yapıda meydana gelen değişmeler de etkili olmuştur. Bu durumu Y. Özden (2002: 17) şöyle belirtmiştir: "Demokratikleşme ve insan hakları alanlarındaki gelişmeler öğrenmenin de demokratikleşmesine, kişinin ilgi, yetenek ve tercihlerinde odaklanmasına, alternatif eğitim programları ve okul çeşitliliğinin artmasına ve öğrenmenin bireyselleşmesine yol açmıştır. Bu değişmeler öğretim programlarının içerik ve sunumunu da etkilemektedir. Yeni değerlerin içerik üzerindeki etkileri müfredatta köklü değişiklikler öngörmektedir. Yeni değerler ders sayı ve türünün yeniden belirlenmesini, buna paralel olarak da içeriklerin yeni değerlere göre düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır.''

C.C. Aktan (2006: 1) bilgi toplumunu, "…yeni temel teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plâna çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşaması'' olarak tanımlamıştır.

M. T. Titiz'e göre (1998: 27) bilgi toplumu, "sorunların anlaşılması ve çözüm geliştirilmesi sürecinde bilginin alternatiflerini değil, kendisini kullanan toplum'' dur. İ. Fındıkçı (1998: 83) ise bilgi toplumunu, "bilginin temel güç ve ana sermaye olduğu, ancak amaç değil araç olduğu ve toplumsal yaşamın her aşamasını aydınlatan, yönlendiren başlıca güç olduğu bir hayat biçimi, bir

düşünce biçimi'' diye ifadelendirmiştir. Bilgi toplumunun oluşabilmesi temelde bilgi, insan ve organizasyonlarını, bu ise "öğrenen birey" ve "öğrenen organizasyonları" gerektirir. Böylece, bilgi toplumunun temel karakteristiği de öğrenen toplum olarak şekillenmektedir.

2. Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna

Sanayi toplumundan farklı olarak bilgi toplumunda neler değişmektedir? Bilgi toplumunun yükselen değerleri nelerdir? Tüm dünyayı kısa zamanda etkisi altına alan bilgi toplumunun temel özelliklerini sanayi toplumunun özellikleri ile karşılaştırmalı olarak şu şekilde sınıflandırılabilir (Aktan ve Tunç, 1998: 118-122; Bozkurt; 2000: 43; Bulurman, 2002: 2):

- Sanayi toplumunda maddî sermayenin yerini bilgi toplumunda bilgi ve insan sermayesi almaktadır.
- Sanayi toplumunda mal ve hizmet üretiminde gelişmenin başlangıcı olan buhar makinesinin yerini bilgi toplumunda bilgisayarlar almaktadır.
- Sanayi toplumunda kol gücünün yerini, bilgi toplumunda beyin gücü almaktadır.
- Sanayi toplumunda fiziksel ve düşünsel anlamda insan sermayesinin üretime katılımı söz konusu iken, bilgi toplumunda düşünsel anlamda, yükseköğrenim görmüş nitelikli insan sermayesinin üretime katılımı söz konusudur.
- Sanayi toplumunda sanayi mallarının ve hizmetlerin üretimi yapılmaktadır. Bilgi toplumunda ise bilgi ve teknolojinin üretimi gerçekleşmekte ve bilgi sektörünün ürünü olarak bilgisayar, iletişim ve elektronik araçlar, elektronik haberleşme, robotlar, yeni gelişmiş malzeme teknolojileri gündeme gelmektedir.
- Sanayi toplumundaki fabrikaların yerini bilgi toplumunda bilgi kullanımını içeren bilgi ağları ve veri bankalar (iletişim ağ sistemi) almaktadır. Bilgi, dünyanın her tarafında üretilmekte ve iletişim teknolojisi aracılığıyla anında her tarafa yayılmaktadır.
- Bilgi toplumu işgücünden tasarruf sağlamakta, bu ise kısa dönemde işsizlik, uzun dönemde ise yeni teknolojilerin küresel etkilerini ortaya çıkarmaktadır.
- Sanayi toplumundaki genel eğitimin yerini bilgi toplumunda eğitimin bireyselleşmesi ve sürekliliği almaktadır.
- Sanayi toplumunda birincil, ikincil ve üçüncül endüstriler tarım, sanayi ve hizmetler, bilgi toplumunda birincil, ikincil ve üçüncül sektörlerin yanı sıra dördüncü sektör olan bilgi sektörü ortaya çıkmaktadır.
- Sanayi toplumundaki özel ve kamu iktisadî kuruluşlardan farklı olarak bilgi toplumunda gönüllü kuruluşların önem kazandığını görülmektedir.
- Sanayi toplumunda başlıca üretim faktörleri emek, tabiat, sermaye, girişimci iken, bilgi toplumunda üretim sürecinde bu üretim faktörlerinin yanı sıra beşinci üretim faktörü *teknik bilgi* ön plâna çıkmaktadır.
- Sanayi toplumunda üretilen mal ve hizmetlerin kıtlığı söz konusu iken, bilgi toplumunda bilgi kıt değildir. Bilgi, sürekli artmakta ve artan verimler özelliği içermektedir.
- Sanayi toplumunda üretilen mal ve hizmetlerin bir yerden bir yere taşınmasında uzaklık ve maliyet önemli iken, bilgi toplumunda bilgi otoyolları ile tüketici ile bilgi arasındaki uzaklık önemini kaybetmekte ve maliyetler minimuma inmektedir.

- Sanayi toplumunda tüketici taleplerinin karşılanmasında mal ve hizmetlerin hareketliliği oldukça düşük, bilgi toplumunda ise bilginin hareketliliği kolaydır. Bu durum, bilginin sınırsız bir tüketici tarafından tüketilmesine ve yenilikleri teşvik etmesine yol açmaktadır.
- Sanayi toplumunda temel bilgiyi, fizik, kimya bilimleri, bilgi toplumunda ise, kuantum elektroniği, moleküler biyoloji, nanoteknoloji ve çevresel bilimler gibi yeni araştırma alanlar oluşturmaktadır.
- Sanayi toplumunda politik sistem temsilî demokrasi iken, bilgi toplumunda katılımcı demokrasi anlayışının daha belirgin bir önem kazanacağı düşünülmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde adına "Tele-Demokrasi" denilen bir değişimin ileriki yıllarda yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Bilgi toplumu bir gelişim göstergesi olmakla birlikte, dünyanın kuruluşundan itibaren süregelen gelişim basamaklarından birisidir. S. Z. Genç ve M. Y. Eryaman (2007: 92) bunu şöyle belirtmişlerdir: "Bilgi toplumu, yeni temel teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plâna çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşamasıdır." Dolayısıyla bu süreçte eğitimin yeni tanımı; "kişide kendi öğrenme profili hakkında farkındalık meydana getirmesiyle, daha üst zihinsel yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştirmesi ve bu arada da değişen çevresel koşullara uyum gösterebileceği bilgi, beceri ve davranışları sürekli olarak güncelleyebilmesi için uygun öğrenme ortamlarının oluşturulması süreci" şeklinde yapılabilir (Genç ve Eryaman, 2007: 93).

İ. Erdoğan'a göre (1998: 93) bilgi çağı okulunun temel amacı, ''toplumların birbirlerine kalın sınırlarla kapalı olduğu ve birbirleri arasında etkileşimin daha az olduğu dönemlerdeki gibi ağırlıklı olarak belirli değerleri aktaran ve önceki kuşakların yaptıklarını yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeteneği olan insanları yetiştirmektir''. Bu çerçevede okul; öğrencilerine etkili okuma, yazma, konuşma, yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma yapma ve nasıl öğrenileceğini öğretme gibi becerileri kazandırmalıdır.

Okul geliştirme çalışmalarında, değişen eğitim paradigmalarını dikkate almak ve farkında olmak gerekir. Post-modern dönemde tek boyutluluktan çok boyutluluğa geçen ve çeşitlenen, bilgiyi ve düşünceyi temel alan yeni eğitim paradigması Tablo 1' deki karşılaştırmada daha net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 1: Sanayi Toplumu ve Bilgi Toplumu Paradigması

Sanayi Paradigması	*Bilgi ve İletişim Teknolojisi Paradigması*
Enerji yoğun	Bilgi yoğun
Çizim bürolarında yapılan tasarım ve mühendislik	Bilgisayar destekli tasarım
Ardışık tasarım ve üretim	Eş zamanlı mühendislik

Standardize	Sipariş üzerine
Tahsis esilmiş tesis donanım	Elastiki üretim sistemleri
Otomasyon	Sistemasyon
Tek firma	Ağ
Hiyerarşik yapılar	Düz
Bölünmüş	Bütünleşik
Servisi olan üretim	Ürünleri olan servis
Merkezî	Dağılmış
Özgün becerili	Çok becerili
Hükümet kontrolü	Hükümetin bilgi eşgüdüm ve mülkiyeti yönlendirmesi
Plânlama	Vizyon

Kaynak: DİSK-Ar, Ekim 1994, aktaran: Hesapçıoğlu, 2001: 41-42.

M. Hesapçıoğlu'na göre (2001: 43) bilgi toplumunun yukarıda belirtilen üretim paradigması, okulların eğitim-öğretim pratiklerinde de değişiklikleri getirmiştir. Bu değişiklikler bilgi toplumu eğitim modeli diye adlandırılabilir. Bu paradigmalar ışığında sanayi toplumu eğitim modeli ile bilgi toplumu eğitim modeli, tablo 2'de karşılaştırılmıştır:

Tablo 2: Sanayi Toplumu ve Bilgi Toplumu Eğitim Modelleri

Sanayi Paradigması	*Bilgi ve İletişim Teknolojisi Paradigması*
Sınıflarda yapılan ders	Bireysel araştırma
Pasif özümseme	Çıraklık
Yalnız çalışma	Ekiple öğrenme
Her şeyi bilen öğretmen	Rehber olan öğretmen
Değişmeyen İçerik	Hızla değişen esnek içerik
Homojenlik	Çeşitlilik

Kaynak: BYTE Dergisi, Mart 1995, aktaran: Hesapçıoğlu, 2001: 42.

Gelecek, bugünün doğrusal bir uzantısı olmayacaksa, yarını görebilmek ve daha iyi bir yaşam plânlayabilmek için, bu değişim sürecinde ortaya çıkan değerleri iyi anlamak ve gelecek için alınacak önlemleri bu değerler çerçevesinde gözden geçirmek gerekmektedir. 20. yüzyıldan 21. yüzyıla aktarılan değerler arasında, özellikle eğitimle ilişkileri açısından küreselleşme, çok dilli ve çok kültürlü olma, yaşam boyu eğitim, çok kanallı eğitim, koşullandırma, öğretme yerine öğrenme veya öğrenen merkezli eğitim, üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken yaklaşımlardır (Arslan ve Eraslan, 2003). Bunlara ek olarak, aslında yeni olmayan ama değişen koşullar nedeniyle biçim değiştirerek gelecekte de insan yaşamını etkilemeyi sürdürecek olan üç temel kavramın; ekonomi, nüfus ve demokrasinin de yeni yüzyılın değişen özellikleri açısından yeniden irdelenmesinde yarar vardır (Oktay, 2001: 20). Eğitimde geleceğe yönelik gereksinmeler, yeni eğitim paradigması çerçevesinde Tablo 3 'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Eğitimde Geleceğe Gereksinmeler Yönelik

Temel Felsefe	Öğrenmeyi Öğrenme
	Küresel bakış açısı
	Ulusal ruh ve değerlerin benimsenmesi, kültürel kimlik kazanılması ve iyi yurttaş olma
	Yarışma güdüsü ve girişimci olma
	Problem çözme becerisi
	İletişim kurabilme yeteneği
	Ekip çalışmasını öğrenme
	Ekonomik çevreyi anlama
Kapsam	Öğrencilere anlayabilecekleri basit bir yöntemle doğru ve özlü bilgilerin verilmesi
Müfredat	Beceriler, toplumsal değerler ve verilen bilgiler arasında bir denge kurulması
	Ders programlarında çoklu zekâ kuramı doğrultusunda yaratıcılığa, ahlaki değerlere, dil eğitimine, fen bilimlerine, bedensel gelişime, bilimsel gelişmelere, sosyo politik konulara dengeli bir biçimde yer verilmesi
	Öğrencilerin gelecekteki iş yaşamına hazırlanmaları
	Soyut ve somut faktörlere yönelik derslerin süreleri arasında bir denge sağlanırken, konularda çağdaş gelişmelere yer verilmesi
Alt yapı	Var olan alt yapının daha etkin bir biçimde kullanılabilmesi için okullar, öğretmenler, eğitim araç ve gereçleri gibi tüm kaynakların eğitim sisteminde daha akıllıca kullanılması

Kaynak: TÜSİAD,1999, s.64.

Eğitimde geleceğe yönelik gereksinmeler tablosunda da (Tablo 3) belirtildiği gibi eğitimin amacına, öğrenmenin doğasına, bilimsel bilginin değerine, okulların yapı ve işleyişine ilişkin ortaya çıkan yeni paradigmalar, eğitimin çağdaş bir yorumunu zorunlu kılmaktadır (Özden, 2002[5], s.13). Sanayi toplumunun eğitim yaklaşımı, günümüz bilgi tabanlı bilgi toplumu sürecinde yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde temelde "eğitimin çağdaş bir yorumunun" yapılmaya çalışıldığı görülecektir. Örneğin Japonya'da sürekli olarak eğitim sistemi eğitimin tüm katılımcıları ile birlikte tartışılmakta ve reform çalışmaları yapılmaktadır. Bu konuda İngiltere eski başbakanı TonyBlair'in bir konuşması dikkat çekicidir (Arslan ve Eraslan, 2003):

> … İngiltere'nin 18.yüzyılda serveti toprak idi. 19. ve 20. yüzyılda toprağın yerini fabrikalar ve sermaye aldı. 21. yüzyılda ise servetimiz insan olacaktır. İnsan potansiyelini özgürleştirmeli, yeteneklere vurulmuş zincirleri koparmalıyız.

> Bilgi toplumunun yeni üretim dinamikleri, toplumsal yaşamın geleneksel anlayışlarını, yerleşik kurumların yapı ve içeriklerini değiştirdiği gibi eğitim anlayışında da değişikleri gerektirmiştir. M. T. Titiz (2000: 126), bu süreçte eğitimin yeni tanımı şöyle yapmıştır: "Eğitim, değişen durumların gerektirdiği bilgi ve becerileri yardımsız öğrenebilme ve bunları yaşamın özel durumlarına

uygulayabilme sanatının kazanılmasıdır.”

Bilgi toplumunun eğitimi, toplumların birbirlerine kalın sınırlarla kapalı olduğu ve birbirleri arasında etkileşimin daha az olduğu dönemlerdeki gibi ağırlıklı olarak belirli değerleri aktaran ve önceki kuşakların yaptıklarını yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeteneği olan insanları yetiştirmeyi temel amaç edinmiştir (Erdoğan, 2004: 4). Bu anlayışa uygun olarakta okulların geliştirilmesi, yeniden organize edilmesi gerekir. Ayrıca eğitimde yeni anlayış, bireyin bireysel gelişiminin yanında öğrencilerin entelektüel gelişimine öncelik verilmesini gerektirmektedir. Eğitim sisteminin bilgi toplumunun özelliklerine uygun olarak öğretimin eleştirel, yaratıcı, bilimsel düşünme gibi yeterlikler yanında, öğrencilere olgu, kavram ve olaylara karşı analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme gibi özellikleri de kazandırmalıdır (Arslan ve Eraslan, 2003).

Bilgi toplumu eğitim anlayışında bilginin ve eğitimin belirli bir zaman ve mekân sınırlaması yoktur. P. F. Drucker’ e göre (1992: 248) bilgi toplumunda ‘’ bitmiş eğitim’’ diye bir şey yoktur. Bu bağlamda, yükselen eğitim paradigması geleneksel eğitim paradigmasının tersine öğrenmenin sadece sınırları ve yeri belli olan okul gibi birtakım kurumlarda gerçekleşebileceği düşüncesine zıt düşmektedir. Eğitim ve öğrenme artık kurumsallaşmış formunu terk etmekte, kurumlar-ötesi bir hâl almaktadır (Şimşek, 1997: 74).

Eğitim ile ilgili zaman ve mekân sınırlandırılmasının ortadan kalkması yaşam boyu eğitim anlayışını da ortaya çıkarmıştır. Teknolojinin ortaya çıkardığı yeni eğitim süreçleri, uzaktan eğitim gibi olanaklar, eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreç hâline getirmiştir. A. Oktay (2001: 23) bu durumu şöyle belirtmiştir: ’’İnsanların istedikleri zaman ve mekânda ilgi ve istek duydukları konularda eğitilebilmelerinin mümkün olabilmesi gerçeği, bilginin yalnızca okullarda öğretmenler tarafından verilebileceği konusundaki görüşleri temelinden sarsmış ve daha şimdiden okulların gelecekteki fonksiyonlarını tartışılır hâle getirmiştir.’’

M. Hesapçıoğlu (2001: 43) bilgi çağında eğitimin çağdaş yorumlamasını yaparken, yani yeni eğitim paradigmasının özelliklerini açıklarken aşağıdaki sıranın izlenmesini belirtmiş ve ‘’eğitimin yeni yorumu sonucu;

- Eğitimli insanın tanımı,
- Öğrenme ve öğretme biçimlerimiz,
- Ne öğrendiğimiz ve öğrettiğimiz (bilgi tabanı) değişecektir’’ vurgusunu yapmıştır.

Yaratıcılık, bilgi toplumunun temel karakteristiklerinden biridir ve ortaya çıktıkça gelişen bir değerdir. Öğretim programları ve öğretim yöntemleri bu değere olabildiğince işlerlik kazandırmalıdır. Bu da öğrencilere özgüven vererek, hatalarını bir güven kaybı olarak değil başarıya giden yolda öğrenme adımları olarak görmesini sağlayacak, onları cesaretlendirip motive ederek başarılarına katkı sağlayacaktır (Arslan ve Eraslan, 2003).

Demokrasi ve eğitim ilişkileri, bu konuda yazılmış çok sayıda kitap ve makalede

olduğu gibi ulusal ve uluslararası düzeylerde düzenlenen çeşitli toplantılarda da sürekli tartışılmaktadır. Demokrasi anlayışındaki ilerlemeler ışığında eğitimde de yeni eğilimler ve yönelimler meydana gelmiştir. Eğitimde yapılacak reformlarda, iyileştirmelerde ve özellikle de *okul geliştirme* çalışmalarında bu yönelimler dikkate alınmalıdır. 2006 yılında düzenlenen, 14. Uluslararası Demokratik Eğitim Konferansı'nın (IDEC, 2006: 11) eğitimle ilgili ana tartışma temaları Tablo 4'te gösterilmiştir.

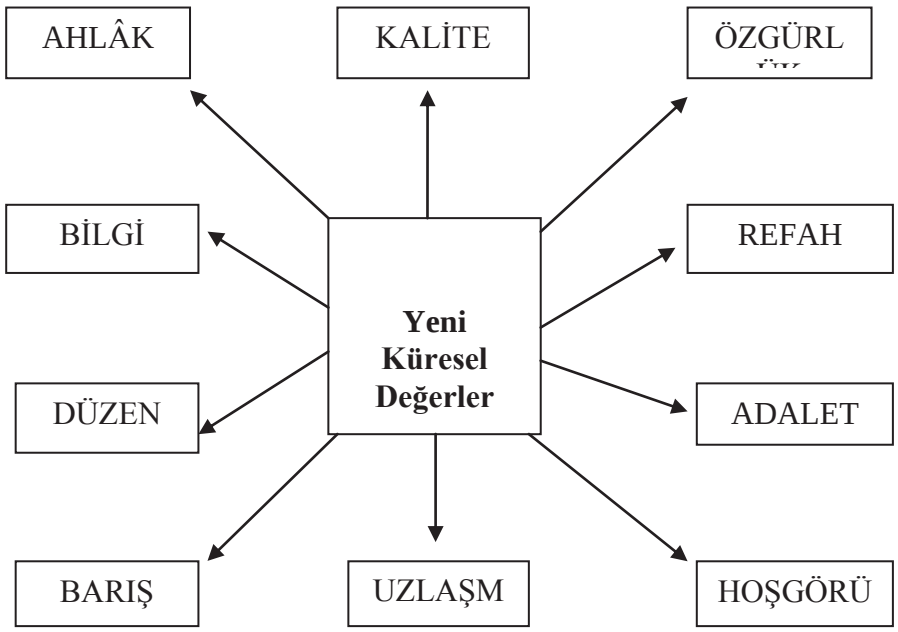
Tablo 4: Eğitimde Egemen ve Yeni Değerler Karşılaştırması

Eğitimde Egemen Değerler	*Eğitimde Yeni Eğilimler/Yönelimler*
Gelişim	Sürdürülebilirlik
Yarışma	İşbirliği
Program merkezli eğitim	Öğrenci merkezli eğitim
Otoriter eğitim	Demokratik eğitim
Sömürgeleştirici eğitim	Özgürleştirici eğitim
Akıl uyumu	Akıl/beden/ruh
Okullaşma	Eğitim
Sosyalleşme imkan sağlama	Sosyalleşmeye
Otokratik	İşbirlikçi
Herkes için her şey aynı aynı	Herkes için bazı şeyler
Edilgen öğrenci	Üst düzey benlik algısına sahip öğrenci
Alternatif eğitim (1960'lar) eğitim (1990'lar)	Demokratik
Öğretmen merkezli öğrenme	Kendi kendine öğrenme
Uyum sağlama	Kendini gerçekleştirme
Çocuk merkezli eğitim	İnsan merkezli eğitim
Çocuklardan ne alabiliriz?	Çocuklara ne verebiliriz?
Toplumla uyum	Toplumu inşâ etme
Öğrencinin sesi	Öğrencinin eylemi
Geleneksel okul	Özerk okul
İşveren ahlâkı	Örgüt üyelerinin ahlâkı
Topluma hizmet	Toplumla paylaşma
Demokrasi katılma	Karar sürecine
Geleneksel eğitim eğitim	Sürdürülebilir

Özgürlükten korkma	Özgürlük verme.

Kaynak: IDEC, 2006: 11.

Bilginin değişen doğası sonucu oluşan yeni küresel değerleri C. C. Aktan (1998: 671), Şekil 1' deki biçimiyle göstermektedir.

Şekil 1: Yeni Küresel Değerler

Eğitim sistemlerinin ve okulların, yukarıda belirtilen değer kaymalarının ya da yeniden yapılanmaların farkında olması, dikkatle izlemesi ve bu anlamda tedbir alması, hem toplum hem de okul açısından önemlidir. Çünkü toplumun ihtiyacı olan bireyin yetiştirilmesi görevi genelde eğitim sistemlerinden, özel de ise okul örgütlerinden beklenmektedir (Şirin, 2009: 57). Okul geliştirme yaklaşımlarında okullar yeni küresel değerleri ihmal etmemelidir. Aksi takdirde bilgi toplumunu şekillendirme görevi olan okullar işlevsizleşir.

3. Bilgi Toplumunda Okul

Bugün bilgi toplumunun gelişen yönelimlerine cevap vermenin çok uzağında olan okulun, yeni bir yüze ve kimliğe ihtiyacı vardır. Bilgi toplumunun en büyük sermayesi olan eğitimli insana şekil verecek kurum olarak okulun işlevi, içeriği ve amaçları yeniden düşünülmelidir. Ekonominin bilgiye dayandığı bu yeni toplumda okulların performanslarından ve sorumluluklarından da beklentiler farklılaşmaktadır.

Her ne kadar bunun için geçerli tek bir standart çözüm yoksa da P.Drucker

(1993: 277-285) bu konuda şunları ileri sürmektedir:

- Bilgi toplumunun ihtiyacı olan okul, yüksek düzeyde evrensel okuryazarlık sağlamak zorundadır.
- Okul, her düzeyde ve her yaştaki öğrencilere öğrenme motivasyonunu ve öğrenmeye devam etme disiplinini aşılamalıdır.
- Okul, hem yüksek düzeyde eğitim almış insanlara hem de herhangi bir nedenle erken yaşlarında ileri eğitime ulaşamamış insanlara açık olmalıdır.
- Bilgiyi hem içerik hem de süreç olarak aktaran okullara ihtiyaç vardır.
- Kapitalist ötesi toplumda eğitimin tüm topluma nüfuz etmesi, her türlü kuruluştan yararlanması gerekir.

Her dönemde eğitim sistemi, okul yoluyla toplumun kültür mirasının aktarılması, çocuğun toplumsallaşması, topluma birlik ve dayanışma ruhu verme, yenilikçi ve değişmeyi sağlayıcı eleman yetiştirme gibi işlevleri yerine getirmiştir. Bunu başarabilmek için eğitimin kendisini yeniliğe taşıması, okulun da bu süreçte düzenleyici ve uyumlayıcı bir kurum olması gerekmiştir (Tezcan, 1992: 48-51).

Okulun işlevleri sadece bunlarla sınırlı değildir. Ekonomik işlev önceki dönemlerde olduğu gibi bugün de okulun önemli işlevlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Ekonomik gereksinmeler insan kaynaklarının etkili kullanımını ve tüm gençliğin iş yaşamına hazır hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bilgi teknoloji yoğun bir toplumda yaşayabilmek, daha iyi çalışma olanaklarına kavuşmak yeni dönemde gençliğin en önemli hedefleri arasında yer alacaktır. Eğitilmiş genç nüfusa bu olanakları sunma işlevi okullara yüklenmiş durumdadır. Çevrede meydana gelen değişikliklere duyarlı, gerekli kararları hızlı ve doğru biçimde alabilen, değişimin gereklerini en kısa zamanda programlara yansıtabilen bir okul kimliği geliştirmek temel ihtiyaç haline gelmiştir (Doğan, 1997: 7,14).

R. Balay (2004: 69), bilgi toplumunda okula duyulan gereksinim göreceli olarak azalmış, öğrenme okul sınırlarının dışına taşmış, daha hızlı ve keyifli hale gelmiş olmakla birlikte bu durum, okulun bilgi üretmedeki önemini azaltmamış; tam tersine okulun bu konudaki öneminin daha da artığını belirtmiştir. Bu bağlamda okul, bireyleri daha bilinçli ve seçici olmaya yönelterek, öğrenmenin yol ve yöntemlerini keşfetmelerini sağlayarak ve bilgiye ulaşma yollarını daha sistemli hale getirerek onlara daha geniş bir hareket alanı yaratabilir.

Yenilikler ve yeni beklentiler de okul ve öğrenme ortamlarının yapısında değişimi zorunlu kılmaktadır. Eğitim kurumları olarak okullar, sürekli yeniliğe açık, bilginin üretildiği, kullanıldığı ve geliştirildiği, ekip çalışması ile insanın kendine güven sağladığı, günün her saatinde kullanıma açık, toplumun yeni bilgi ihtiyaçlarının karşılandığı, öğrencide özgün ve yaratıcı düşünceyi geliştirmeyi amaçlayan, çok fonksiyonlu bir yapıda olmak zorundadır. Yeni okul kültüründe en belirgin özellik ekip çalışmasıdır. Bireylerin sürekli öğrenme arzusu içinde olması motivasyon yüksekliği, harcanan performansı en üst düzeye çıkarma, öğrenci-öğretmen-yönetici ve yardımcı personelden oluşturulacak ekip çalışmasında başarı için ön koşuldur (Cafoğlu, 1998: 839-840).

Bilgi artık her yerdedir. Onu, sınırları belli kurumlara hapsetmek mümkün

değildir. Bu nedenle okulların artık bilgi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp bilgi üretebilen ve bireylere anlama, analiz etme ve problem çözme gibi becerileri kazandırır hale getirilmesi gerekmektedir. Örgütsel öğrenme kuramına göre, örgütlerde tıpkı canlı organizmalar gibi öğrenirler ve öğrenmenin temelinde bilginin bir şekilde algılanması şarttır (Şimşek, 1997: 89).

Bilgi toplumunda yeni kimliğini kazanmaya hazırlanan okulun önemle üzerinde durması gereken bir diğer konu ise ait olduğu toplumun kültürünün özünü koruması ve devamlılığını sağlaması gereğidir. Bu durumu G. Z. Genç ve M. Y. Eryaman (2007: 95) şöyle belirtmiştir:'' Toplumun değer yargıları eğitim yoluyla yeni nesillere aktarılarak sürdürülmelidir. Her şeyin hızla değiştiği ve herkesin zamanın yetersizliğini vurguladığı bu dönemde, her şey aynı hızla tükenmekte ve en büyük motivasyon unsuru başarma ve üstün olma duygusu yeterince yaşanamamaktadır. Gittikçe hızını artırarak ve büyüyerek dönen bilgi çarkının içinde insanlar kaygan zeminlere tutunmaya çalışmaktadır. Bu noktada tutunacak dal toplumsal kültür ve inançlar olsa gerektir.''

M. Tezcan'a göre (1993: 46-47) okullar, bütün gün açık olup, sadece gençlere değil yetişkinlere de hizmet sağlarlar. Bu hizmetler meslekî olabildiği gibi, serbest zamanların değerlendirilmesine yönelik te olabilir. Yeni okullar çevreye tamamen açık olacaktır. Okul sadece öğrencilerin yararlandığı kurumlar olmayıp, aynı zamanda çevrenin ve toplumun da merkezidir. 21.yüzyıl toplumunda okullar, evrensel ilkelerin özel ihtiyaçlara uyarlandığı bir yaşama merkezi haline dönüşecektir. Çocuğun kişiliği, kimliği ve ihtiyaçlarının eğitimin ortak paydası haline gelmesi demokratik ve katılımcı okulun en önemli koşulu olmasını sağlayacaktır (Çağlar, 2001: 90).

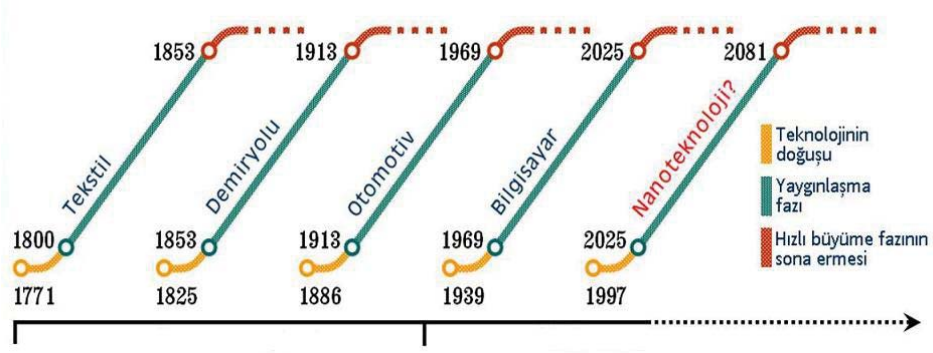
C. Celep'e göre (2007: 17-18) bilgi toplumunda okullar; ''bilgi odaklı bir vizyona sahip, üst otoritenin bilgisini ve uygulamasını sorgulamaksızın benimseyen/ benimseten bir anlayışın yerine, öğrenmeye ve yeni bilgi edinimine önem veren, bilgiyi silah olarak görmek yerine, bilgi paylaşımını yeni bilgileri öğrenmenin bir gücü olarak gören, sorun çözümlerinin ve uygulamalarının bir öncekinin aynısının olmadığı, her yeni uygulamanın bir öncekine göre yeni bilgileri de içererek farklılık gösterdiği, bilimsel veri ve bilgi dışı simge sahiplerinin (makam, nüfûz, maddî/fiziksel güç) emirlerine ve uygulamalarına itaat yerine, bilginin ve bilimsel verilerin gücüne itaatin ön plânda olduğu, bilginin ve öğrenmenin ödüllendirildiği, makam, statü sembollerinin bilgi ve bunu uygulama gücüne göre dağıtıldığı okullar'' olmalıdır.

S. Turan (2006: 316), enformasyon teknolojilerindeki yeni gelişmeler ışığında yeni bir okul imajının oluşturulması zorunlu göründüğünü belirtmiştir. O'na göre: '' sanal bir gelecek ve okul için bilgi ağlarına dayalı zengin öğrenme ortamlarının oluşturulması zorunlu görünmektedir. Bu süreçte eğitim liderinin etkin rol oynaması gerekmektedir. Okul, yalnızca bilginin aktarıldığı bir mekân değil, aynı zamanda entelektüel, duygusal, sosyal desteğin sağlandığı, yeni etkileşimci medyanın öğretme ve öğrenme sürecinde kullanıldığı, öğrencilerin işbirliği içinde bilginin üretiminde aktif rol aldığı, hayatın sürekli yeniden üretildiği, tanımlandığı bir yaşama ve etkileşim alanıdır.''

A. Oktay'a göre (2001: 21) 21. yüzyıl yeni okulu, "öğrenme ortamı olarak tüm çevresini kullanan, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitimden yararlanabileceği ortamdır.'' Böylece eğitim, zaman, mekân ve programlar yönünden sınırsız denilebilecek düzeye ulaşabilir.Gelişen iletişim ve internet, bilgiye herkesin aynı zamanda ulaşmasını sağlamakta, farklılık bilginin kullanılması ve yaratıcılıkta olmaktadır. Böyle bir ortamda okullara düşen yeni görev, "değişimin dinamiğini kavramış ve yeni durumlara kolayca uyum sağlayabilen, hatta değişim önderliğini yapabilecek kapasitede gençler yetiştirmektir (Ensari, 2001: 153).

Bilgi toplumunda okul, öğrenen birer örgüttür, sosyal ve teknolojik gelişmeleri yakından izler ve gerekli değişimleri yapar, hızla artan bilgi birikimini dikkatlice takip eder ve bilgi üretimine katkı sağlar. Aynı zamanda okul, toplumsal hayatı şekillendirecek kurumdur, sürekli değişim ve gelişimi ilke edinir. 21.yüzyıl bilgi toplumunda okul, öğrencilere bilgi yönetimi becerisi kazandıran örgüttür. Bireylerin öğrenmeyi öğrenme becerisine sahip olmaları, hayat boyu öğrenme sürecinin aktif bir öznesi haline gelmeleri, yeni yüzyıl öğrenci profilinin en ayırt edici özelliklerinden birisidir. Teknolojiyi kullanma becerisi kazandırmanın da zorunlu olduğu yeni okul tipinde, öğretmenlerin de hızlı değişime ayak uydurması gerekir. Öğrencilere rehberlik eden öğretmenlerin de bilgi aktaran olmaktan çıkıp bireylere bilgiye ulaşma, anlama, analiz etme ve problem çözme becerileri kazandırır hale gelmesi gerekir. Dolayısıyla bilgi toplumu öğretmenleri yenilikçi olmalı, bilgi toplumunun yarattığı hızlı değişim karşısında bilgilerini sürekli güncellemelidir.

M. Hesapçıoğlu'na göre (2009: 139) bilgi toplumunda eğitimin dolayısıyla okulların görevi,'' hür ve âdil insanı yetiştirmektir. Eğitim etkinliklerinde sadece bireyi ya da toplumu değil, ikisini de birleştiren *hür ve âdil insan* hedefi olmalıdır. Böylece okullar insanların özgürleştiği ortamlar haline gelir.'' Norman Poireve Merrill Lynch (aktaran: Güvenen, 2010: 242), her asırda iki kez insanlığın refahını artıran bilim ve teknolojideki gelişmeler olduğunu belirtmektedir (Şekil 2). Bu gelişmeleri bilgi toplumu okulları izlemeli, değerlendirip gelişme içerisinde olmaları gerekir. Bu anlayışın temelinde de ''bireyin anlam arayışı yolunda beyninin, yüreğinin ve elinin özgürleştirildiği eğitim/ okul paradigması vardır. Çünkü eğitim bir sınır koyma uğraşısı değil, ufukları genişletme çabasıdır. İnsanoğluna yakışır bir eğitim, korkudan bağımsız bir eğitimdir'' (Hesapçıoğlu, 2009: 139).

Şekil 2: Devrimsel Gelişmeler

Sonuç

Bilginin çok hızlı değişmesi, bilgiye erişim fırsatlarının artması, teknolojik alandaki çok hızlı değişiklikler bilgi patlamasını meydana getirmiştir. Bu ise her sektöre olduğu gibi, öğretim alanına da küresel boyut getirmiştir. Okulda yenilik ve okul geliştirme çalışmalarında bilgi patlamasının ve küreselleşmenin etkileri önemli bir etkendir.

21. yüzyıl eğitim örgütleri, aydınlanmış, kendini tanıyan, bağımsız, yenilikçi öğrenen örgütlerdir. Bunu sağlayacak olan ise sistematik, plânlı süreç olan "okul geliştirme'' dir (Hesapçıoğlu, 1998, 818). Başka bir ifadeyle okullar, çağı izleyen ve geleceğe vizyoner bakışla bakabilen, gelecek zamanı şimdiki zamanda tasarlayabilen toplumun en stratejik kurumları olmalıdır.

Yeni eğitim anlayışında ve okul geliştirmede çok önemli fonksiyonu olan öğretmenler, yenilikçi olmalı, değişimi ve gelişimi zamanında görüp bilgilerini sürekli güncellemeleri gerekir. Aksi takdirde, öğrencileri yaşayacakları çağa uygun hazırlamamış olurlar. Öğretmenler bilgi kaynağı olmaktan çok bilgiye erişim rehberi, öğrenmeyi öğreten yeni nesil öğretmenler olmalıdırlar.

Eğitimde geleceğe yönelik gereksinimlerin temel felsefesini, öğrenmeyi öğrenme, küresel bakış açısı, ulusal ruh ve değerlerin benimsenmesi, kültürel kimlik kazanılması ve iyi yurttaş olma, yarışma güdüsü ve girişimci olma, problem çözme becerisi, iletişim kurabilme yeteneği, ekip çalışmasını öğrenme oluşturmaktadır. Öğrenciler gelişmenin odağı olarak görülmeli, okulun tüm iş süreçleri öğrencilere bu özellikleri kazandıracak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Eğitimde yeni anlayış, bireyin bireysel gelişiminin yanında öğrencilerin entelektüel gelişimine öncelik verilmesini gerektirmektedir. Okulların, bilgi toplumunun özelliklerine uygun olarak öğretimin eleştirel, yaratıcı, bilimsel düşünme gibi yeterlikler yanında; öğrencilere olgu, kavram ve olaylara karşı analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme gibi özellikleri de kazandırmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (1998). Değişen dünya ve yeni global değerler. *Yeni Türkiye 21.Yüzyıl Özel Sayısı I. Ocak-Şubat Sayısı, 4(19), s.669-672.*

Aktan, C.C. (2006). Türkiye bilgi toplumunun neresinde?. http://www. canaktan.org/egitim/universite-reform/bilgi-toplum [17 Aralık 2009].

Aktan, C. C. ve Tunç M. (1998). Bilgi toplumu ve Türkiye. *Yeni Türkiye 21.Yüzyıl Özel Sayısı I. Ocak-Şubat Sayısı, 4(19),* s.118-134.

Arslan, M. M. ve Eraslan, L. (2003). Yeni eğitim paradigması ve Türk eğitim sisteminde dönüşüm gerekliliği. *Millî Eğitim Dergisi,160*. www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/arslan-eraslan.htm [17 Aralık 2009].

Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37*(2), s.61-82.

Bozkurt, V. (2000). K*üreselleşmenin insanî yüzü.* İstanbul: Alfa.

Bulurman, B. (2002). Enformasyon toplumu ve eğitim. *Endüstri İlişkileri ve İnsanî Kaynakları Dergisi (İş Güç), 4*(1), s.14.

Cafoğlu, Z. (1998). Eğitimde küresel kimlik. *YeniTürkiye 21.Yuzyil Özel Sayısı I. Ocak-Şubat Sayısı, 4*(19), s.837-844.

Celep, C. (2007). Okullarda bilgi yönetim kültürü geliştirmede okul yöneticilerinin rolü. *Eğitime Bakış Dergisi, 8*, s.15-21.

Çağlar, A. (2001), ‘’21. Yüzyıl Okulunun Değişen Rolü ve Yeni Eğilimlere İlişkin İyimser Bazı Öngörüler’’. O. Oğuz, A. Oktay, H. Ayhan (Ed.), *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (s.81-94). İstanbul: Sedar.

Çengel, A.Y. (2006). AB sürecinde rasyonel eğitime geçiş; vizyon ve misyon. *Eğitime Bakış Dergisi, 2*(5), s.53-66.

Doğan, H. (1997). Meslekî ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 30* (1), s.1-26.

Drucker, F. P. (1992). *Yeni gerçekler* (B. Karanakçı, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Drucker, F. P. (1993). *Kapitalist ötesi toplum* (B. Çorakçı, Çev.). İstanbul: İnkılâp.

Ensari, H. (2001), ‘’21.Yüzyıl İçin Çağdaş Bir Yönetim Yaklaşımı: Toplam Kalite Yönetimi’’. O. Oğuz, A. Oktay, H. Ayhan (Ed.), *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (s.151-188). İstanbul: Sedar.

Fındıkçı, İ. (1998). Bilgi toplumunda eğitim ve öğretmen. *Bilgi Toplumu Dergisi, 1*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, s.83-91.

Fındıkçı, İ. (2001), ‘’Bilgi Toplumunda Eriyen Değerler ve Eğitim’’. Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi (Ed.), *Eğitimde Yansımalar VI- 2000 Yılında Türk Millî Eğitim Örgütü ve Yönetimi Sempozyumu* (s.20-26). 11-13 Ocak 2001.Ankara.

Genç, S. Z. ve Eryaman, M. Y. (2007). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması.*Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, IX*(1), s.89-102.

Günbayı, İ. (2006), ‘’İstendik Davranışları Destekleyen Bir Sınıf Yapısı Oluşturma: Öğrenen Sınıf Yapısı Oluşturma’’. M. Yalçınkaya ve İ. Günbayı (Ed). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Lisans.

Güvenen, O. (2010), ‘’Dünya - Türkiye Dinamikleri, Stratejileri ve Eğitim’’. Antalya, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği (Ed.), *Okulda Yenilenme Sempozyum Kitabı* (s.237-245). 28-30 Ocak 2010. Antalya.

Hesapçıoğlu, M. (1998). Modernizmdenpostmodemizme eğitim anlayışları ve okulun geleceği. *Yeni Türkiye Dergisi 21.Yüzyıl Özel Sayısı I. Ocak-Şubat Sayısı, 4*(19), s.813-820

Hesapçıoğlu, M. (2001), ‘’Postmodern/Küresel Toplumda Eğitim, Okul ve İnsan Haklar’’. O. Oğuz, A. Oktay, H. Ayhan (Ed.), *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (s.39-80). İstanbul: Sedar.

Hesapçıoğlu, M. (2009), ‘’Tarihsel Bir Analiz: Eğitimde 1923’den Bugüne, Bugünden 2023’e Gelişmeler ve Öngörüler’’.Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği(Ed.), *Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonu Sempozyumu Kitabı* (s.127-139). 30-31 Ocak 2009. Antalya.

IDEC (2006). *14th Annual International DemocraticEducation Conference*, Sydney. http://learningalternatives.net/wp-content/uploads/2008/09/idec-conf-20064.pdf [10 Ocak 2010].

Kumar, K. (2010). *Çağdaş dünyanın yeni kuramları*. Ankara: Dost.

Oktay, A. (2001), ‘’21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim’’. O. Oğuz, A. Oktay, H. Ayhan (Ed.), *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (s.15-37). İstanbul: Sedar.

Özden, Y. (2002*). Eğitimde dönüşüm: eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A.

Sönmez, V. (2008). *Gelecekteki olası eğitim sistemleri*.Ankara: Anı.

Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın eşiğinde, paradigmalar savaşı kaostaki Türkiye*. İstanbul: Sistem.

Şirin, H. (2009*), ‘’* Okul ve Özellikleri’’. S. Özdemir (Ed.), *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (s.49-76). Ankara: Nobel.

Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara.

Tezcan, M. (1993). Postmodernizm ve eğitim. A*nkara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 26*(1), s.39-50.

Titiz, M. T. (1998). Bilgi toplumu ve kollektif akıl yaratmak. *Bilgi Toplumu Dergisi*, *1*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, s.27-36.

Titiz, M. T. (2000). *Okulda yeni eğitim*. İstanbul: Beyaz.

Turan, S. (2006), ‘’Yarınların Türkiyesi İçin Okulu Yeniden Tasarlamak ve Düşünmek’’. Eğitim-Bir-Sen(Ed.), *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Sempozyum Bildiriler Kitabı* (s.306-317). 4-5 Kasım 2006. Ankara.

TÜSİAD. (1999). Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Rapor No: TY/184/1999 (s.106-107). http://www.tusiad.org/turkish/rapor/mesleki/mesleki02-1.pdf [10 Mayıs 2008].

View publication stats